

LA DESCENTRALIZACIÓN EDUCATIVA EN ESPAÑA

AUTORS: Xavier Bonal, Xavier Rambla, Eduardo Calderón i Núria Pros

EDITORIAL: Fundació Pi i Sunyer

ANY: 2005

Ressenya llibre: Jordi Perales

El llibre, editat per la Fundació Pi i Sunyer, fa un repàs històrico-jurídic del procés de transferències de competències educatives des de l'Estat cap a les Autonomies. S'analitzen, a grans trets, els resultats de les diferents polítiques educatives que s'han desenvolupat des de l'assumpció de les competències per part de les comunitats autònomes. No obstant, l'estudi, no estudia la possible col·laboració i/o traspàs de competències més enllà de l'àmbit autonòmic. Resta al marge de l'estudi, l'acció que sobre el món educatiu han realitzat les entitats locals.

La publicació està dividida en 6 capítols on es fan diferents anàlisis segons les característiques de cada apartat. S'opta per reflectir aquesta estructura en la ressenya.

En el primer apartat, "El proceso de descentralización educativa i el marco competencial actual" es realitza una aproximació a tot el procés de transferències produïdes des de l'aprovació de la Constitució fins l'actualitat. Comença el repàs amb la "Ley General de Educación" (franquista), que va iniciar el procés de generalització de l'educació i acaba amb la derogació de la "Ley Orgánica de Calidad de la Educación". S'explica la doble via d'adopció de competències educatives, les comunitats històriques i les de via lenta, que no finalitzen la seva funció competencial fins ben entrada la dècada dels anys 90.

En el segon capítol es fa una anàlisi dels diferents indicadors del sistema educatiu espanyol situant-los dintre del context internacional. D'entre els indicadors s'especifiquen els que fan referència al context educatiu, accés als sistema educatiu, el finançament i finalment els resultats, amb les diferències entre sexes, entre sistema públic i privat, i la relació entre la despesa en educació i els resultats educatius. S'arriba a la conclusió que a partir de cert nivell de despesa en educació, no necessàriament s'obtenen millors resultats en les diferents àrees. D'altra banda, Espanya, ocupa una posició central, un xic a la baixa, en els resultats educatius dels països de la OCDE.

Més endavant, es fa una anàlisi dels indicadors dintre de l'estat espanyol i es fa una comparació entre autonomies. Alguns dels indicadors analitzats són l'escolarització pre i post-obligatòria; l'alumnat estranger, tot i que no s'hi reflexa l'onada migratòria dels últims cinc anys (el llibre està editat el 2005); l'oferta educativa (pública i privada); el professorat; la despesa en educació. Els resultats mostren, en primer lloc, una diferenciació molt clara entre les comunitats que tenen un concert econòmic i les que no. El País Basc encapçala tots els indicadors educatius en els aspectes "positius". En canvi Catalunya, resta en una posició mitjana amb alguns aspectes preocupants com són l'abandó dels estudis just en acabar l'etapa obligatòria. Aquest fet és degut a l'alta oferta

laboral per a aquest sector de la població i a la tradició històrica d'entrar en el món laboral a edats molt primerenques. Una menció a part és l'apartat de beques, en el que s'afirma que en relació amb els sistemes educatius del nostre entorn, el sistema de beques i ajuda a l'estudi és escàs, clarament insuficient i amb un baix impacte distributiu.

S'analitzen les capacitats, l'eficiència i els resultats educatius de les Comunitats Autònomes amb l'objectiu de fer una comparació entre els territoris i identificar el desenvolupament educatiu autonòmic. Catalunya ocupa una part inferior a la mitjana en la relació entre el PIB per càpita i l'índex de capacitats educatives. S'agafa com a indicador l'alumnat en l'etapa post-obligatòria i s'arriba a la conclusió que Catalunya té una eficiència interna del sistema molt baixa, només per sobre de les Balears i a més és incapaç d'atreure suficients estudiants a l'educació obligatòria. Cal dir, però, que aquesta situació es repeteix en les comunitats de l'arc mediterrani (País Valencià, Balears, Múrcia, Andalusia i fins i tot Extremadura). S'estudia, a grans trets, el context familiar i la seva influència en els resultats educatius del sistema.

Ja en el capítol 5 s'analitzen les que els autors diferencien com a dues polítiques educatives autonòmiques. S'observa la despesa pública per estudiant i la proporció d'estudiants escolaritzats en centres concertats. Catalunya presenta un baix índex de despesa pública per càpita amb un percentatge d'escolarització "privada" elevat, només superada per Balears, Navarra i País Basc.

Catalunya, un cop més, torna a ocupar una posició endarrerida, amb una escassa despesa pública en educació i uns resultats també curts en relació a la resta d'autonomies si comparem aquesta dada amb el risc de no graduar-se en la post-obligatòria.. Com gairebé sempre en aquest estudi, el País Basc se situa en una posició capdavantera.

Al final del capítol s'afirma que la descentralització educativa produïda a Espanya ha alterat molt poc la igualtat d'oportunitats i que la diferència entre les autonomies és produïda, sobretot per qüestions estructurals.

Finalment, en el darrer capítol, es fa una anàlisi de les trajectòries socioeconòmiques i les polítiques educatives d'una mostra d'autonomies. S'analitzen, per representatius, els casos d'Andalusia, Aragó, Balears, Catalunya i Castella-la-Manxa. Es mesuren dades com l'escolarització post-obligatòria i el treball juvenil, la taxa d'activitat i l'atur juvenil, i la relació d'aquestes variables amb la taxa d'escolarització als 17 anys, com a indicador de la incidència de la societat en l'àmbit educatiu posterior a l'obligatorietat.

Es detalla que en el cas de Catalunya, la despesa en educació ha estat escàs des del mateix moment de rebre les competències educatives, tot i la importància política de l'educació en la societat. El sistema educatiu català ha procurat universalitzar l'escolaritat, però algunes de les mesures desenvolupades per a garantir la igualtat d'oportunitats no han obtingut el resultat anunciat a priori.